

12.4.2017

Työ- ja elinkeinoministeriö

PL32

00023 VALTIONEUVOSTO

**LAUSUNTO YDINENERGIALAIN MUUTOSTA KOSKEVASTA HALLITUKSEN
ESITYKSEN LUONNOKSESTA**

Viitaten työ- ja elinkeinoministeriön 1.3.2017 päivättyyn lausuntopyyntöön TEM/1590/03.01.01/2016 Fortum Oyj (Fortum) kiittää mahdollisuudesta kommentoida lakiluonnosta ja esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavaa:

Ydinlaitoksen käytöstä poisto (20 a §).

Fortum esittää lakitekstissä ja sen perusteluissa johdonmukaisesti käytettäväksi alalla vakiintunutta termiä ”käytöstäpoisto” (yhteen kirjoitettuna) yhteensopivuusongelmien välttämiseksi.

Ydinenergilain (YEL) muuttamista koskevan hallituksen esityksen luonnoksessa esitetään ydinlaitoksen käytöstäpoistolle erityistä lupaa (20 a §). Lainsäädäntöesityksen 20a §:n 2 momentin mukaan lupa ydinlaitoksen käytöstäpoistolle ”*voidaan myöntää, jos [...]*”. Esityksen 16 §:n mukaan luvan myöntää valtioneuvosto. Kyseinen sanamuoto YEL:n lupajärjestelmässä tarkoittaa käsityksemme mukaan maan hallituksen käyttämää poliittista tarkoituksenmukaisuusharkintaa.

Ydinenergian käyttö on kielletty ilman YEL:n mukaista lupaa (YEL 8§ 1 mom.) ja käytön on aina oltava yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Yhteiskunnan kokonaisedun harkinta on toiminnan hyötyjen ja haittojen vertailua, jolloin hyötyjen täytyy olla haittoja suuremmat. Tämä harkinta korostuu erityisesti valtioneuvoston periaatepäätöksen sekä ydinlaitoksen rakentamisluvan ja käyttöluvan kohdalla. Yhteiskunnan kokonaisuus otetaan siis huomioon niiden lupien harkinnassa, joiden tarkoitus on harjoittaa ydinvoiman tuotantoa tai laajamittaista ydinjätteen loppusijoitusta. Käytöstäpoistolupa on edellä mainittuihin lupiin verrattuna luonteeltaan täysin erilainen, muun muassa siksi, että käytöstäpoisto on osa jätehuoltovelvolliselle kuuluvaa huolehtimisvelvollisuutta.

Lisäksi lienee perustuslain vastaista, että ydinlaitoksen käytöstäpoistolupaa harkittaessa valtioneuvosto toteuttaisi poliittista tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Tällöin voisi syntyä tilanne, jossa valtioneuvosto hylkää hakemuksen poliittisin tai energiapoliittisin perustein ja pakottaa ydinlaitoksen luvanhaltijan pitämään laitoksen käytössä tai käyttövalmiudessa vastoin luvanhaltijan tahtoa. Myös tilanne, jossa käytöstäpoistohakemus hylätään, vaikka ydinlaitoksen käyttöluva umpeutuu, on ongelmallinen. Fortumin näkemyksen mukaan luvanhaltijalla tulee olla mahdollisuus ydinlaitoksen käytöstäpoistoon, mikäli ydinvoimaliiketoiminnan edellytykset ovat merkittävästi heikentyneet ja kaikki lain edellytykset käytöstäpoistolle täyttyvät. Käytöstäpoisto ei voi riippua poliittisesta harkinnasta, vaan ydinlaitoksen käytöstäpoiston tulee tapahtua sidottua laillisuusharkintaa noudattaen. Näin ollen Fortum ehdottaa, että kyseinen pykälä kirjoitetaan seuraavaan muotoon: ”Lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle *myönnetään, jos [...]*” ja, että myöntävä viranomainen on ydinenergian käytön ylin valvontaviranomainen työ- ja elinkeinoministeriö – ei valtioneuvosto.

12.4.2017

Fortumin mielestä käytöstäpoistoluvan käsittelymenettelyn osalta lakiteksti ja sen perustelut ovat ristiriidassa keskenään. Lakiteksti ohjaa poliittiseen tarkoituksenmukaisuusharkintaan, kun taas perustelut näyttäisivät ohjaavan sidottuun laillisuusharkintaan. Asia on erittäin merkittävä. Fortum ehdottaakin, että lain perusteluja muutetaan seuraavasti:

Perusteluissa todetaan muun muassa:

”2 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta hakea lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle. 2 momentin alakohdissa 1) – 5) säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden tulee täytyä, jotta lupa voitaisiin myöntää. Edellytykset olisivat ehdottomia ja tyhjentäviä, mutta niiden täytyessä lupa säännönmukaisesti myönnettäisiin”.

Lisäksi perusteluissa todetaan:

Käytöstä poistettavan ydinlaitoksen lupamenettely poikkeaisi ydinlaitoksen rakentamis- ja käyttölu-pavaiheista kuitenkin siten, että ydinlaitoksen käytöstä poistaminen on asetettu lain 9 §:ssä käyttölu-van haltijan velvollisuudeksi osana ydinlaitosten ydinjätehuoltoa. Näin ollen, vaikka ydinlaitoksen ja sen käyttämisen tulisi edelleen täyttää lain 5-7 §:ssä säädettyt yleiset periaatteet, käytöstä poistamista koskevan luvan myöntämiseen ei sisältyisi samanlaista tarveharkintaa kuin muissa ydinenergialain lupamenettelyissä, vaan lupa myönnettäisiin hakemuksesta uudessa 20 a pykälässä käytöstä poista-miselle asetettujen ehtojen täytyessä.

Ensimmäisessä yllä olevassa perustelussa mainitaan, että ehtojen täytyessä lupa säännönmukaisesti myönnettäisiin. Lupaa ei tämän mukaan myönnetä aina kun ehdot täyttyvät eli luvan myöntämiseen jää harkintavaltaa. Jälkimmäisessä perustelussa kuitenkin todetaan, että lupa myönnettäisiin hake-muksesta uudessa 20 a §:ssä käytöstäpoistamiselle asetettujen edellytysten täytyessä. Jotta asiasta ei syntyisi tulkintaongelmia, Fortum ehdottaa, että ensimmäisessäkin perustelussa todettaisiin seuraa-vasti:

” Edellytykset olisivat ehdottomia ja tyhjentäviä, ja niiden täytyessä lupa myönnetään”

Lisäksi Fortum toteaa, että perustuslain omaisuudensuojan kannalta käytöstäpoistoluvan sitominen poliittiseen harkintaan on ongelmallista. Perustuslain omaisuudensuojan katsotaan vakiintuneessa käytännössä suojaavan paitsi omaisuusesineitä, myös subjektin oikeutta määrätä omaisuudestaan. Pe-rustuslakivaliokunnan käytännön mukaan omaisuuden suoja antaa suojaa myös oikeushenkilöille ja heidän omaisuudelleen. Tämä asia on huomioitava lakia säädettäessä, mikäli lain ehdotettua sana-muotoa ei muuteta. Jos lupaviranomainen ei myöntäisi lupaa, tulisi luvanhaltijoilla tässä tapauksessa olla mahdollisuus taloudellisiin korvauksiin.

Ydinenergialain 27 §:ssä säädetään luvanhakijan ja –haltijan oikeudesta korvaukseen siinä tapauk-sessa, että lupa ydinlaitoksen rakentamiseen tai käyttämiseen peruutetaan tai lupa ydinlaitoksen käyt-tämiseen evätään. Mahdollisena syynä luvan peruuttamiselle tai epäämiselle voi olla juuri em. poliit-tinen tarkoituksenmukaisuusharkinta, jota luvanhakijan tai –haltijan on jokseenkin mahdotonta en-nakoida. Mikäli poliittinen tarkoituksenmukaisuusharkinta ulotetaan koskemaan myös käytöstäpois-tolupaa, tulee Fortumin käsityksen mukaan täydentää myös 27 § vastaavasti, esim. lisäämällä 1 mo-mentin jälkeen seuraavanlainen momentti:

Jos lupa ydinlaitoksen käytöstäpoistoon peruutetaan tai evätään, on peruutetun luvan haltijalla tai sillä, jolta lupa ydinlaitoksen käytöstäpoistoon on evätty, oikeus saada valtiolta kohtuulliseksi kat-sottava korvaus ydinlaitoksen käytöstäpoiston viivästymisestä ja jätehuoltosuunnitelmien muuttumi-sesta aiheutuvista suoranaيسista kustannuksista.

12.4.2017

Määritelmät 3 §, jätehuoltovelvollinen ja jätehuoltovelvollisuuden alkamisajankohta

Hallituksen esityksen luonnoksen 3 §:n määritelmiin ehdotetaan uusi määritelmä, jonka mukaan tarkoitetaan

”15) jätehuoltovelvollisella luvanhaltijaa, jonka toiminnan seurauksena syntyy tai on syntynyt ydinjätettä. Luvanhaltijasta tulee hallituksen esityksen luonnoksen mukaan jätehuoltovelvollinen, kun lupa ydinlaitoksen rakentamiseen 18 § tai 19 §:n mukaan tai muuhun ydinenergian käyttöön 21 §:n mukaan on myönnetty”.

Jätehuoltovelvollisen määritelmän sisältöön ei esitetä muutoksia, mutta määritelmää ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että jätehuoltovelvollisuuden alkamisajankohta olisi määritelty yksiselitteisesti. Esityksen mukaan jätehuoltovelvolliseksi tullaan rakentamisluvan myöntämisen yhteydessä.

Fortum katsoo, että jätehuoltovelvollisuuden alkaminen tulisi sitoa pikemminkin ydinlaitoksen käyttölupa, kuten nykyistä lakia on tulkittu. Tämä olisi perusteltua siksi, että vasta käyttöluvan myöntäminen vaikuttaa suoranaisesti jätteen syntymiseen. On myös huomioitava, että toimijalla on suunnitteluvastuu jo luvitusprosessin aikaisemmassa vaiheessa. Näin ollen ehdotettu lakimuutos ei toisi lisäarvoa nykyiseen lainsäädännölliseen viitekehykseen verrattuna, mutta toisi luvanhaltijalle sellaisia jätehuoltovelvolliselle kuuluvia muita lakisäätteisiä velvoitteita, joille ei ole tosiasiallista perustetta ennen käyttöluvan myöntämistä ja niin muodoin jätteen syntymisen alkamista.

Fortum kiinnittää myös huomiota ydinjätehuollon varautumisvelvollisuuden (YEL 35 §) alkamiseen käyttöluvasta. Epäselväksi jää, miten tähän sijoittuu YEL 44 §:n 1 momentissa säädetty vakuuksien antaminen jo ennen jätettä tuottavan toiminnan alkamista.

Luvanhaltijan ja jätehuoltovelvollisen velvollisuuksista

9 § Luvanhaltijan ja jätehuoltovelvollisen velvollisuudet

YEL:n 9 §:ään ehdotetaan lisättäväksi alleviivattu teksti ”Luvanhaltijan velvollisuutena on huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta. Tätä velvollisuutta ei voida siirtää toiselle. Tähän velvollisuuteen kuuluu vastuu siitä, että toimittajien ja alihankkijoiden tuotteet ja palvelut, joilla saattaa olla vaikutusta ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen, täyttävät tämän lain vaatimukset”.

Fortum huomauttaa, että kyseinen muotoilu on epämääräinen ja siten kyseenalainen oikeusvarmuuden kannalta. Suhteellisuusperiaatteen kannalta voidaan pitää ongelmallisena, että luvanhaltijan ja jätehuoltovelvollisen vastuuta ollaan tällä tavoin ulottamassa epäselvällä tavalla sellaisiinkin toimittajien ja alihankkijoiden tuotteisiin ja palveluihin, joiden yhteys ydinturvallisuuteen on lähinnä teoreettinen. Sama ongelma toistuu henkilöstöä koskevassa 7 i §:ssä. Kyseiset määräykset ovat erittäin ongelmallisia myös viranomaisvalvonnan kannalta ja tämän vuoksi olisi tärkeää ottaa huomioon, voiko STUK käytännössä toteuttaa tämän määräyksen valvontaa.

Fortumin näkemyksen mukaan lakitekstistä tulisi käydä riittävän tarkkarajaisesti selväksi eri osapuolten vastuut, eikä määräyksen muotoilusta saa syntyä olettamaa, että luvanhaltija on vastuussa kaikista toimittajien ja alihankkijoiden tuotteista ja palveluista. Käytännössä on lähes mahdotonta osoittaa,

12.4.2017

ettei ydinturvallisuuden kannalta täysin merkityksettömällä tuotteella tai palvelulla voisi silti olla epäsuoraa, teoreettista vaikutusta ydinturvallisuuteen. Pykälätekstin lisäksi tällainen mahdollisuus tulisi sulkea selvästi pois määräystä koskevassa perustelutekstissä.

Kyseisellä 9 §:n lisäyksellä on tarkoitus implementoida kansalliseen lainsäädäntöön muutetun neuvoston ydinturvallisuusdirektiivin 2014/87/EURATOM, 6 artiklan a) kohta, jossa määrätään seuraavasti:

”6 artikla, Luvanhaltijat. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisessa kehyksessä edellytetään, että: a) päävastuu ydinlaitoksen ydinturvallisuudesta on luvanhaltijalla. Tätä luvanhaltijan vastuuta ei voida delegoida, ja siihen kuuluu vastuu sellaisten toimeksisaajien ja alihankkijoiden toiminnasta, joiden toiminta saattaa vaikuttaa ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen;

On varsin epätodennäköistä, että EU-lainsäätäjän tahtotila on muutetun ydinturvadirektiivin säätämismvaiheessa ollut ulottaa luvanhaltijan vastuu toimittajien ja alihankkijoiden tuotteisiin ja palveluihin, joilla on korkeintaan teoreettinen vaikutus ydinturvallisuuteen. Koska EU-oikeudessa säädösten esitöillä ei ole samanlaista merkitystä kuin kansallisessa lainsäädännössämme, on asian tilaa mahdollonta todentaa hakemalla tulkintaa direktiivin esitöistä. Samoin direktiivin johdantolauseista, joilla usein selvennetään direktiivin tulkintaa, ei löydy selventäviä linjoja varsinaisen määräyksen tulkintaan. Tämän vuoksi ja EU-tuomioistuimen artiklaa koskevan tulkintakäytännön puuttuessa on tarkasteltava tarkemmin varsinaista direktiivitekstiä. Vertailtaessa direktiivin sanamuotoa ja YEL:n 9 §:ään ehdotettua sanamuotoa huomio kiinnittyy direktiivissä ilmenevään EU-lainsäätäjän eksplisiittiseen tavoitteeseen rajata sanalla ”sellainen” määräyksen soveltamisala varsin rajattuun joukkoon toimittajien ja alihankkijoiden tuotteita ja palveluja.

Vastaavaa rajausta ei YEL-ehdotuksesta löydy, mitä voidaan pitää merkittävänä puutteena. Tämä mahdollistaa ääritapauksessa tulkinnan, jonka mukaan käytännössä kaikkien toimittajien ja alihankkijoiden kaikilla tuotteilla ja palveluilla saattaa olla teoreettista vaikutusta ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen. Täten YEL:n ehdotetun pykälän sanamuoto on ristiriidassa direktiivin sanamuodon ja ennen kaikkea direktiivin hengen kanssa.

Sopimuksen Euroopan unionista 288 artiklassa määrätään, että ”direktiivi velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden jokaista jäsenvaltiota, jolle se on osoitettu, mutta jättää kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot”. Näin ollen kansalliselle lainsäätäjälle on tarkoituksella jätetty harkinnanvaraa, miten direktiivin määräykset parhaiten saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä ottaen huomioon kansallisten oikeusjärjestysten erityispiirteet. Muussa tapauksessa olisi käytetty EU-lainsäädäntöinstrumenttina asetusta. Tämä koskee myös kansalliseen lakiin kirjattavia sanamuotoja, joiden osalta olennaisinta on se, että niillä saavutetaan direktiivin tulos.

Näin ollen Fortum ehdottaa, että 9 pykälän edellä käsiteltyä sanamuotoa muutetaan seuraavasti: ”*Luvanhaltijan velvollisuutena on huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta. Tätä velvollisuutta ei voida siirtää toiselle. Tähän velvollisuuteen kuuluu vastuu siitä, että toimittajien ja alihankkijoiden sellaiset tuotteet ja palvelut, joilla on vaikutusta ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen, täyttävät tämän lain vaatimukset*”. Tämä ehdotus täyttäisi direktiivin kansalliselta toimeenpanolta edellyttämät vaatimukset ja olisi suhteellisuusperiaatteen mukainen.

12.4.2017

Ydinalan turvajärjestelyt

Turvajärjestelyihin kohdistuu esityksessä useita muutosehdotuksia. Keskeisimmät liittyvät siihen koska vastuu turvajärjestelyistä alkaa, turvaohjesääntöön, turvavalvontaan, voimakeinojen käyttöön ja turvahenkilöstön ja valvomohenkilöstön terveystarkastuksiin.

7i§ Turvajärjestelyt

Esityksessä ehdotetaan, että luvanhaltijan velvollisuus huolehtia turvajärjestelyistä alkaisi rakentamisluvan myöntämisaikankohdasta ja päättyisi siihen kun ydinaineet on viety laitokselta pois sekä ydinjäte on viety laitokselta pois tai loppusijoitettu laitoksen alueelle. Ehdotamme, että aloitusajan kohta sidotaan rakentamisluvan mukaisten rakentamistöiden aloittamiseen rakentamisluvan myöntämisen jälkeen. Ydinenergialain ja –asetuksen perustella annetun YVL A 11 ohjeen mukaan on luvanhaltijan kuvattava turvajärjestelyt (vaatimus 316) turvasuunnitelmassa, turvaohjesäännössä ja muissa liittyvissä asiakirjoissa. Toimitetussa ehdotuksessa luvanhaltijan ohjehierarkiassa ylimpänä olevaan suunnitelmaan ei aseteta vaatimuksia, mutta hierarkiassa alempana olevaa turvaohjesääntöä ja sen sisältöä kuvataan hyvin yksityiskohtaisesti. Lisäksi on huomioitava, että turvajärjestelyt muodostuvat useasta eri tekijästä, joista fyysinen vartiointi on vain yksi osa kokonaisuudesta.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua (7i§)

"Luvanhaltijalla on oltava turvasuunnitelma, turvaohjesääntö ja turvahenkilöitä ydinlaitoksen turvajärjestelyjä varten sekä ydinlaitoksen toimintaan liittyvän ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen ja varastoinnin turvaamiseksi. Turvahenkilöitä on käytettävä ydinlaitoksella siitä lähtien, kun ydinlaitoksen rakennustyöt käynnistetään rakentamisluvan myöntämisen jälkeen ja siihen asti, kun ydinaineet on viety laitokselta pois sekä ydinjäte on viety laitokselta pois tai loppusijoitettu laitoksen alueelle."

Turvaohjesääntö 7m§

Turvaohjesääntö ja sen sisältö on käsitelty hyvin yksityiskohtaisesti. Ohjehierarkiassa ylempänä olevaa turvasuunnitelmaa ei käsitellä ehdotuksessa, vaikka se on huomattavasti laaja-alaisempi kattuen kaikki järjestelyt laitoksen fyysisen turvallisuuden varmistamiseksi. Turvaohjesäännön sisältöä olisi tarkoituksenmukaisinta kuvata alempana säädöshierarkiassa, esimerkiksi Säteilyturvakeskuksen määräyksessä, varsinkin kun ylempänä hierarkiassa olevaa turvasuunnitelmaa ei käsitellä ydinenergialaissa lainkaan.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua (7m§)

Luvanhaltijalla on oltava turvasuunnitelma ja turvaohjesääntö, siten kun Säteilyturvakeskuksen määräyksessä erikseen säädetään. Turvasuunnitelma ja turvaohjesääntö ja niihin tehtävät muutokset on esitettävä Säteilyturvakeskuksen vahvistettavaksi.

Säteilyturvakeskus voi edellyttää turvasuunnitelman ja turvaohjesäännön muuttamista, jos ydinlaitosten turvajärjestelyjen yhdenmukaisuus tai ydinturvallisuuden varmistaminen sitä edellyttää.

Säteilyturvakeskus varaa 3 momentissa tarkoitettussa asiassa sisäministeriölle ja 56 §:n 3 momentissa tarkoitettulle neuvottelukunnalle tilaisuuden tulla kuulluksi, jollei se ole turvasuunnitelman ja turvaohjesääntöön muutosten vähäisyyden vuoksi selvästi tarpeetonta.

12.4.2017

Turvavalvonta 7n§

Turvavalvontaan liittyvä aluerajaus tulee olla tarkka, johtuen turvahenkilöstölle annetuista voimankäyttö- ja muista valtuuksista. Katsomme, että voimalaitosalueen ulkopuolella ei tarvita normaaleja vartijan valtuuksia laajempia valtuuksia, vaan vastuu lainvastaisen toiminnan torjunnasta kuluu voimalaitosalueen ulkopuolella poliisiviranomaiselle.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua (7n§)

Ydinennergian käytön turvaamiseksi turvahenkilön toimivaltuudet rajoittuvat voimalaitosalueeseen, Voimalaitosalueella luvaton oleskeluja liikkuminen on kielletty poliisilain (872/2011) 9 luvun 8§:n nojalla annettujen säännösten nojalla.

Turvahenkilöllä on 1 momentissa määrittelyllä alueella:

1.

Voimakeinojen käyttö ja tapahtumailmoitus 7o§

Katsomme, että ydinennergialaissa ei ole tarpeen määritellä tarkasti ampuma-asetta lievempien voimankäyttövälineiden teknisiä vaatimuksia.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua (7o§)

Voimakeinot on suhteutettava uhkakuviiin ja suojaustarpeisiin. Sallitut voimankäyttövälineet ovat ampuma-aselain (1/1998) 2§:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja muut ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievemmat voimankäyttövälineet. Käytettävät voimankäyttövälineet kuvataan turvaohjesäännössä, jonka Säteilyturvakeskus hyväksyy.

Turvahenkilöiden ja valvomohenkilöstön terveystarkastukset ja ilmoitusoikeus (7s§)

Pykälän tarkoituksena on varmistaa, että henkilö joka toimii ydinvoimalaitoksen valvomossa tai jolle annettu oikeus ampuma-aseen kantamiseen ydinvoimalaitoksella ei kärsi sellaisesta henkisestä tai psyykkisestä sairaudesta joka aiheuttaa vaaraa henkilöstölle tai ydinturvallisuudelle. Luvanhaltijalla on jakamaton vastuu ydinlaitoksen turvallisuudesta minkä takia näemme tärkeänä että lääkärin ilmoitusoikeus on poliisin ja säteilyturvakeskuksen lisäksi ydinlaitoksen vastuulliselle johtajalle.

Lisäksi katsomme, että valvomohenkilökunnan ja turvahenkilöstön terveystarkastukset tulee tehdä luvanhaltijan työterveydenhuollossa.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua (7s§)

"Luvanhaltijan on varmistuttava turvahenkilöiden sekä ydinlaitoksen ohjaajina ydinvoimalaitoksen valvomossa toimivien henkilöiden terveydentilasta ja soveltuvuudesta tehtävänsä vuosittain toteutettavalla lääkärintarkastuksella. Lääkärintarkastus on tehtävä työnantajan työterveyshuollossa tai sen järjestämänä. Lääkärintarkastuksista on pidettävä kirjaa."

"Lääkärintarkastuksen suorittaja voi salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa epäilevänsä, että tarkastettava henkilö voi olla vaaraksi ydinturvallisuudelle. Ilmoitus epäilystä tehdään ydinlaitoksen vastuulliselle johtajalle sekä valvomossa toimivasta henkilöstä Säteilyturvakeskukselle ja turvahenkilöstä poliisille."

Ennen ilmoituksen tekemistä henkilölle on kerrottava oikeudesta ilmoituksen tekemiseen ja terveydentilan vaikutuksesta ydinturvallisuuden kannalta kriittisissä tehtävissä osallistuvan toimintakykyyn."

12.4.2017

Painelaitteet

Painelaitteet 60§,

Pidämme painelaitteiden osalta ehdotusta hyvänä. Ehdotamme kuitenkin, että kolmannen osapuolen riippumatonta arviointia valmistuksenvalvonnassa rajataan turvallisuusluokkaan 1 kuuluviin painelaitteisiin.

Ehdotus 60§, viides momentti:

Säteilyturvakeskus voi edellyttää turvallisuusluokkaan 1 kuuluvan tärkeän ydinteknisen painelaitteen valmistusta valvovalta tunnustettuna kolmantena osapuolena olevalta organisaatiolta ilmoitetun laitoksen pätevyyttä tai muuta soveltuvaa pätevyyttä.

Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoimintaan liittyvistä muutostarpeista

Jätehuoltovelvolliset ovat aloittaneet TEM:n kanssa keskustelun YEL 52 §:n muuttamisesta siten, että ydinjätehuoltorahasto voisi sijoittaa rahaston varoja tavalla, joka tuottaisi voittoa ja suojaisi paremmin jätehuoltovelvollisen rahasto-osuutta rahanarvon heikkenemiseltä. Mallia uudelle sijoitusstrategialle on haettu eläke- ja työttömyysvakuutusrahastojen pitkä-aikaisista sijoitusstrategioista.

Ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisessa on YEL:n säätämismuutoksen lähtien ollut keskeisenä periaatteena, että ”jätehuoltovelvolliselta kerätyt varat sijoitetaan tuloa tuottavasti siten, että niiden arvo säilyisi ja siten, että ne olisivat käytettävissä sinä ajankohtana, jolloin jätehuoltotoimenpiteet tosiasiallisesti tullaan suorittamaan”^[1].

Jätehuoltovelvollisille erityistä huolta aiheuttaa tämän hetkisen sijoituspolitiikan puitteissa mahdollisten sijoitusinstrumenttien poikkeuksellisen alhaiset tuottonäkymät. Sijoitusmarkkinoilla parhailaan vallitsevien epävarmuustekijöiden vuoksi pitkäaikaisia sitoutumisia alhaisen tuoton joukkovelkakirjalainoihin tulisi välttää.

Fortum ehdottaa, että YEL 52 §:n 5 momentin sanamuotoa muutettaisiin seuraavasti (*muutokset kursivilla*):

”Jos rahaston varoja jää käyttämättä tavalla, josta 1-3 momentissa säädetään, on rahaston sijoitettava siten käyttämättä jääneet varat ~~turvaavia vakuuksia vastaan muulla parhaan mahdollisen tuoton tavalla tavalla tuottavasti ja turvaavasti.~~”

Ehdotettu sanamuoto vastaa työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 9 luvun 26 §:ää.

Ydinenergiain muuttamisen vaikutuksista ja valmistelusta

Lausuntopyynnössä on pyydetty kiinnittämään huomiota myös lainsäädäntöehdotuksen vaikutuksiin. Luotettavaa arviota lain uudistuksen päälinjojen tai yksityiskohtien vaikutuksesta yhtiön liiketoimintaan ei ole mahdollista vielä tässä vaiheessa antaa, sillä lain valmistelutyö on edelleen varsin kesken. Monet sisältö- ja erityisesti tulkintakysymykset, kuten käytöstäpoistolupa ja luvanhaltijan velvolli-

^[1] HE 16/1985, s. 45

12.4.2017

suudet, joilla saattaa olla erittäin merkittäviäkin taloudellisia vaikutuksia, ovat edelleen auki. Pelkäämään käytöstäpoistoluvan valmistelemisen voidaan arvioida aiheuttavan luvanhaltijalle miljoonaluokan kustannukset. Lisäksi esimerkiksi vastuun laajentamisesta toimittajien ja alihankkijoiden tuotteisiin ja palveluihin saattaisi aiheutua ydinvoimayhtiöille suuriakin kustannuksia, jotka eivät tuottaisi perusteltua lisäarvoa ydinturvallisuuden kannalta.

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa todetaan yritysten vahvistamisen osalta, että ”toimet kilpailukyvyyn parantamiseksi vahvistavat vientiä ja kotimarkkinoilla toimivien yritysten toimintaedellytyksiä”. Vielä tärkeämpää on, että hallitusohjelman mukaan ”teollisuuden kustannuksia ei vaalikauden aikana lisätä hallituksen toimesta”. Muutetun ydinturvadirektiivin 6 artiklan kansallisessa lainsäädännössä toimeenpanemiseksi ehdotettu lähestymistapa on ilmeisessä ristiriidassa näiden hallitusohjelman tavoitteiden kanssa. Lakiuudistuksen edetessä ja yksityiskohtien edelleen selvitessä lieinee myöhemmässä vaiheessa mahdollista arvioida luotettavammalla tavalla uudistuksen mahdollisia taloudellisia vaikutuksia. Niin ikään on huomioitava, että jatkossakin myös muualta kuin lakitasolta - erityisesti YVL-ohjeista ja niiden tulkinnasta – nousee liiketoiminnan kannalta taloudellisesti tärkeitä asiakysymyksiä. Myös usein toistuvat ja lukuisat itsearviointit ja vertaisarviot sitovat merkittäväällä tavalla voimayhtiöiden resursseja, mikä tulisi huomioida erityisesti mahdollisissa tulevisissa Euratom-sekundäärilainsäädännön valmisteluissa.

Lain siirtymäsäännökset tulisi Fortumin näkemyksen mukaan muotoilla siten, että ne soveltuvat hyvin ydinlaitosten ja mahdollisten muiden vireillä olevien lupahakemusten käsittelytilanteeseen. Ehdotettu sanamuoto voi johtaa ennakoimattomiin ja jopa kohtuuttomiin vaikutuksiin luvanhakijoille, suunnittelijoille, toimittajille ja valvontaviranomaiselle.

Lopuksi Fortum kiinnittää vielä huomiota lainsäädäntöehdotuksen valmisteluun työ- ja elinkeinoministeriön alaisissa työryhmissä ja toteaa, että valmistelu on ollut pääasiallisesti toimivaa ja avointa. Fortum kiittää saamastaan mahdollisuudesta osallistua valmistelutyöhön ja pitää tärkeänä, että myös mahdollisissa tulevissa YEL:n muutoksissa varmistetaan vastaavalla tavalla luvanhaltijoiden mahdollisuus tulla kuulluksi jo lainsäädäntöprosessin varhaisessa vaiheessa.

Muilta osin Fortumilla ei ole HE-luonnokseen huomautettavaa.

Espoossa 12.4.2017,

Esa Hyvärinen

Johtaja
Yhteiskuntasuhteet
Fortum Oyj